

UPPGIFTER FÖR CIRKULÄR-DATABASEN

Ändra ej på fältnamnen!

Cirkulärnr: 11:51
Diariennr: 11/6798
P-cirknr: 11-2:16
Nyckelord: Arbetsdomstolen, lärare, kollektivavtal,
undervisningstid, arbetstid, HÖK 07, Bilaga M
Handläggare: Sophie Thörne, Henrik Stävberg
Avdelning: Avdelningen för arbetsgivarpolitik
Sektion/Enhet: Arbetsrättssektionen
Datum: 2011-11-25
Rubrik: Arbetsdomstolens dom 2011 nr 58, Lärarförbundet och
Lärarnas Riksförbund mot Sollentuna kommun, tolkning
av kollektivavtalet HÖK 07
Bilagor: AD 2011 nr 58

CIRKULÄR 11:51

Arbetsgivarpolitik: 11-2:16

Avd för arbetsgivarpolitik
Arbetsrättssektionen
Sophie Thörne

Kommunstyrelsen
Landstingsstyrelsen
Regionstyrelsen
Medlem i Pacta
Arbetsgivarpolitik

Nyckelord: Arbetsdomstolen, lärare,
kollektivavtal, undervisningstid, arbetstid,
HÖK 07, Bilaga M

Arbetsdomstolens dom 2011 nr 58, Lärarförbundet och Lärarnas Riksförbund mot Sollentuna kommun, tolkning av kollektivavtalet HÖK 07

Sammanfattning

Arbetsdomstolen (AD) avgjorde den 22 juni 2011 i mellandom mål mellan Lärarförbundet och Lärarnas Riksförbund och Sollentuna kommun, AD 2011 nr 58. Målet handlade om tolkningen av kollektivavtalet HÖK 07 och bestämmelserna om lärares arbetstid.

HÖK 07 gällde mellan å ena sidan SKL och Arbetsgivarförbundet Pacta och å andra sidan Lärarförbundets och Lärarnas Riksförbunds Samverkansråd. Till HÖK 07 hör bestämmelserna i Bilaga M till AB, som reglerar ferieanställning för lärare. Av Bilaga M framgår att årsarbetstiden uppgår till 1767 timmar. Av årsarbetstiden utgör 1360 timmar reglerad arbetstid, och återstoden utgör s.k. förtroendearbetstid.

Lärarnas Riksförbund och Lärarförbundet hade stämt Sollentuna kommun och fem andra kommuner, med yrkanden om allmänt och ekonomiskt skadestånd till berörda medlemmar samt allmänt skadestånd till förbunden för kollektivavtalsbrott. Lärarorganisationerna hade även påkallat central eller lokal tvisteförhandling i ytterligare

Sveriges Kommuner och Landsting

Post: 118 82 Stockholm, Besök: Hornsgatan 20

Tfn: växel 08-452 70 00, Fax: 08-452 70 50

ett antal kommuner och ett gymnasieförbund med samma yrkanden. Tvisterna gällde om det av kollektivavtalets bestämmelser följer en begränsning av antalet undervisningstimmar för lärare på en skola, innebärande att rektor inte kan besluta och genomföra en planering av verksamheten om det innebär att den genomsnittliga undervisningstiden för lärarna ökar från ett år till ett annat.

I domen fastställde Arbetsdomstolen att Sollentuna kommun, med utgångspunkt i att den reglerade arbetstiden inte har överskridits, inte har brutit mot HÖK 07 vid förläggningen av undervisningstid.

Pilotmål och mellandomsprövning

Lärarnas Riksförbund och Lärarförbundet stämde Sollentuna kommun till Arbetsdomstolen i mål A 25/10 respektive A 35/10 i februari 2010. Kommunen, företrädd av SKL, bestred brott mot kollektivavtalet.

Parterna var överens om att Arbetsdomstolen skulle pröva målen mot Sollentuna kommun som pilotmål, där domen förutsågs vara vägledande för övriga mål och tvister. Arbetsdomstolen beslutade att i en mellandom först pröva frågan om brott mot avtalet hade skett eller ej. Endast vid framgång för lärarorganisationerna skulle målet prövas i skadeståndsdelen, vid framgång för arbetsgivarsidan är målet i sak avgjort redan i och med mellandomen. Mellandomsprövningen har därför processekonomiska fördelar för parterna.

Den fråga som avgjordes genom mellandomen var ”Har kommunens förläggning av undervisningstid – med utgångspunkt i att den reglerade arbetstiden inte har överskridits – inneburit att kommunen brutit mot HÖK 07?”

Kommunens och SKL:s tolkning av kollektivavtalet fick stöd av Arbetsdomstolen, och därmed vann Sollentuna kommun målet.

Efter att mellandomen avkunnats har SKL, Pacta och Lärarnas Riksförbund och Lärarförbundet träffat en överenskommelse om att avskriva samtliga mål och tvister som rörde samma fråga.

Bakgrund

Häggviksskolan i Sollentuna kommun är en kommunal grundskola med elever i årskurserna 4–9. Vid schemaläggningen inför läsåret 2008/2009 beslutade skolans rektor att lägga ut undervisningen på ett sätt som innebar att det genomsnittliga antalet undervisningstimmar för lärarna ökade jämfört med förhållandena under det föregående läsåret. I genomsnitt ökade undervisningstiden för lärarna vid skolan från 624 till 697

timmar. Undervisningstiden var emellertid individuellt fördelad.

Lärarorganisationerna var missnöjda med arbetsgivarens beslut och påkallade lokal tvisteförhandling om att kommunen, när rektor fattade beslutet om verksamhetsplaneringen för läsåret 2008/2009, hade brutit mot arbetstidsbestämmelserna i HÖK 07. Både Lärarförbundet och Lärarnas Riksförbund yrkade allmänt skadestånd till förbundet, samt allmänt och ekonomiskt skadestånd till de berörda lärarna för kollektivavtalsbrott. Sollentuna kommun bestred samtliga yrkanden. I den centrala förhandlingen framfördes samma yrkanden från lärarorganisationerna. SKL bestred kollektivavtalsbrott.

Sammanfattning av parternas inställning i målet

Lärarorganisationernas inställning

Kommunen har brutit mot HÖK 07 genom den förläggning av undervisningstid som beslutats vid Häggviksskolan. Arbetsgivaren får inte ensidigt och kollektivt höja andelen undervisning inom ramen för den reglerade arbetstiden. Andelen undervisning för enskilda lärare får variera från år till år, men höjning av den genomsnittliga undervisningstiden för en grupp lärare är inte tillåtet, då krävs lokalt kollektivavtal för att det ska vara möjligt.

HÖK 07, Bilaga 3 och 4 och avtalshistoriken åberopades som stöd för lärarorganisationernas talan. Även ett cirkulär från Svenska Kommunförbundet, 1999:152 åberopades.

Kommunens inställning

Kommunen har inte brutit mot HÖK 07. Kommunen har tillämpat det vid varje tidpunkt gällande kollektivavtalet korrekt. Det finns inte någon sådan begränsning av undervisningstiden i avtalet som lärarorganisationerna hävdar.

Lärares uppdrag ska ses som en helhet, där undervisning är en central del. Frågan om undervisningstidens andel av den reglerade arbetstiden är en arbetsledningsfråga. Inom ramen för den reglerade arbetstiden kan rektor om så anses lämpligt utöka lärarnas undervisningstid. Cirkuläret 1999:152 innebär inte den begränsning av arbetsgivarens rätt att leda och fördela arbetet som lärarorganisationerna påstår.

Kommunen åberopade HÖK 07, Bilaga M och avtalshistoriken till stöd för sin inställning.

Arbetsdomstolens bedömning

Arbetsdomstolen utgår från de av parterna var för sig åberopade avtalsbestämmelserna, skriftligt material och skriftlig bevisning samt omfattande muntlig bevisning om de centrala avtalens ordalydelse och innebörd, utifrån partsavsikten och avtalets tillkomsthistoria.

Arbetsdomstolen uttalar om arbetstidsbestämmelserna i Bilaga M:

”de tillämpliga avtalsbestämmelserna om årsarbetstid, bestående av ett visst mått reglerad arbetstid och ett visst mått s.k. förtroendetid, är helt otvetydiga i det omtvistade hänseendet. Av bestämmelserna kan inte utläsas någon begränsning av arbetsgivarens rätt att inom ramen för den reglerade arbetstiden leda och fördela arbetet på det sätt som arbetsgivaren anser vara lämpligt. En annan sak är att, vilket har uttalats av flera personer som hörts i målen, en arbetsgivare av såväl arbetsmiljö- som allmänna lämplighetskäl givetvis inte kan öka lärarnas undervisningsskyldighet hur mycket som helst inom ramen för den reglerade arbetstiden. Vad saken nu gäller är alltså enbart om det finns en mera formell begränsning av innebörd att undervisningstiden genomsnittligt inte får öka över huvud taget.”

Arbetsdomstolen konstaterar därefter att det inte heller finns stöd för att det funnits en gemensam partsavsikt om att avtalet innehåller en rättslig begränsning av arbetsgivarens rätt att leda och fördela arbetet.

Arbetsdomstolen kommer sammanfattningsvis till slutsatsen att de särskilda arbetstidsreglerna för lärare inte har någon annan innebörd än den som klart kan utläsas av avtalstexten, nämligen att arbetsgivarens rätt att leda och fördela arbetet enligt avtalet inte är begränsad inom ramen för den reglerade arbetstiden.

Arbetsdomstolens sammanfattande ställningstagande

Det har inte förelegat någon begränsning i HÖK 07 som hindrat arbetsgivaren att ensidigt utöka det genomsnittliga antalet undervisningstimmar. Kommunen har alltså i samband med förläggningen av undervisningstid vid Häggviksskolan inte brutit mot kollektivavtalet.

Domslut

Arbetsdomstolen fastställer att Sollentuna kommun, med utgångspunkt i att den reglerade arbetstiden inte har överskridits, inte har brutit mot HÖK 07 vid förläggningen av undervisningstid. Domen var enhällig.

Kommentar

Genom mellandomen AD 2011 nr 58 har frågan om tolkning av kollektivavtalets arbetstidsbestämmelser och frågan om undervisningstid avgjorts. Domen innebär att de regler som tidigare satte gräns för hur många undervisningstimmar en lärare skulle göra inte längre har någon verkan. Domen är tydlig. De regler om undervisningstid som fanns övergångsvis i Avtal 2000 från 1996 gäller inte längre, de upphörde från och med 1 januari 2000.

Avtalet innehåller inte några regler om årsundervisningstid eller undervisningsskyldighet (USK). Arbetsdomstolens dom utgår ifrån att rektor i rollen som arbetsgivare leder och fördelar arbetet i skolan på lämpligt sätt.

SKL och Pactas tolkning av avtalet fick därmed stöd av domstolen.

Kollektivavtalstolkningen i domen

Domen ansluter till hur Arbetsdomstolen analyserar kollektivavtalsbestämmelser i tidigare domar från olika sektorer av arbetsmarknaden. Kollektivavtal kräver skriftlig form enligt 23 § MBL. Vid bedömningen av hur avtalen ska tolkas lägger domstolen stor vikt vid ordalydelsen. Är den klar och tydlig kommer det att få stor betydelse för bedömningen. I fall där viss bestämmelse ska läsas tillsammans med andra delar av avtalet eller där formuleringen är vag eller otydlig får den gemensamma partsavsikten vid avtalets tecknande betydelse för tolkningen. Här får också avtalets tillkomsthistoria betydelse. Även tillämpningen inom avtalsområdet kan tillmätas betydelse som ett uttryck för avtalets innehåll. Om parterna är oeniga om partsavsikten, som det ju oftast är fråga om vid en tvist, är det bevisning om den *gemensamma* partsavsikten som behöver föras.

I målet kunde inte någon gemensam partsavsikt, som skulle stå i strid med arbetsgivarpartens uppfattning och i strid med avtalets ordalydelse, styrkas av lärarorganisationerna.

Samtliga mål och tvister om samma fråga avskrivs

Eftersom det finns flera mål och tvister om samma fråga som i domen har SKL och Pacta i augusti 2011 träffat en överenskommelse med Lärarnas Riksförbund och Lärarförbundet om handläggningsfrågor som innebär att, med hänvisning till utgången i domen AD 2011 nr 58, samtliga mål och tvister avskrivs från fortsatt handläggning.

Arbetsledning i skolan

Sammanfattningsvis innebär domen att undervisningstidens andel av den reglerade arbetstiden är en arbetsledningsfråga som rektor hanterar på lämpligt sätt.

Med anledning av domen vill SKL beröra några frågor som handlar om rektors roll i förhållande till styrelse eller nämnd.

Ansvarsfördelningen inom skolan enligt skollagen

Enligt den nya skollagen (2010:800) har kommunen (huvudmannen) det övergripande ansvaret för utbildningen och att den genomförs i enlighet med bestämmelserna i lagen, föreskrifter som beslutats med stöd av lagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar, medan rektorn och förskolechefen får ett fortsatt tydligt ansvar för förskolans och skolans utveckling och inre organisation. För den kommunala skolan har nämnden ansvar för övergripande planering, verksamhetens budget, resursfördelning och personalförsörjning. Rektorn har ansvar för att tillsammans med personalen genomföra arbetet och utveckla verksamheten.

Ansvarsfördelningen mellan den politiska och den professionella nivån i kommunen eller mellan styrelse och personal i en verksamhet som drivs av en enskild huvudman beskrivs i tydliga men generella termer, som ger ett stort lokalt handlingsutrymme enligt propositionen till den nya skollagen, prop. 2009/10:165. Det delade ansvaret förutsätter en kontinuerlig dialog mellan huvudmannen och rektorn eller förskolechefen med uppföljning, utvärdering och rapportering av beslut; både de beslut som fattats med stöd av lag och de som rektor eller förskolechef fattar på delegation.

I skollagen (2010:800) 2 kap. 10 § anges att *rektor beslutar om sin enhets inre organisation* och fattar i övrigt de beslut och har det ansvar som framgår av särskilda föreskrifter i denna lag och andra författningar.

Rektor leder och fördelar arbetet i skolan

I skolans verksamhet är det rektor som har hand om arbetsledningen. Rektor ansvarar för verksamhets- och läsårsplaneringen för elever och lärare. Rektor beslutar om vad var och en av medarbetarna ska ha för uppdrag. Lärares uppdrag utgör en helhet, där undervisning/pedagogiskt arbete är den centrala arbetsuppgiften samtidigt som lärarens uppdrag också innehåller andra viktiga arbetsuppgifter. Avtalet vilar på förutsättningen att rektor leder och fördelar arbetet i skolan.

Beslut som rör undervisningens andel av den reglerade arbetstiden är arbetsledningsbeslut som rektor hanterar. Det är således rektor som beslutar i denna fråga.

För mer information om domen: Sophie Thörne och Hans-Henrik Helldahl

För mer information om kollektivavtalet med lärarorganisationerna: Henrik Stävberg och Phia Moberg

Sveriges Kommuner och Landsting
Avdelningen för arbetsgivarpolitik

Sophie Thörne

Henrik Stävberg

Bilagor: AD 2011 nr 58